

Bemutatjuk

BUDAPESTI NYILATKOZAT

Minden gyermeknek joga, hogy úgy nőjön fel, hogy szülei gondoskodnak róla. A közép-, kelet-európai államok és a volt Szovjetunió országainak gyermekotthonaiban élő, több mint egymillió gyermektől mégis megtagadják ezt az alapvető jogot, melyet pedig a Gyermek Jogairól szóló Egyezmény is előír. A születések csökkenő aránya és az elmúlt évtized pozitív jogi és társadalmi reformjai ellenére is egyre nő a szülői gondoskodástól megfosztott gyermekek száma.

A növekvő szegénység és egyenlőtlenség a gyengülő szociális háló és a szociális kiadások csökkenő aránya miatt eddig soha nem tapasztalat nyomás nehezedik a családokra. Ennek a nevelőotthonban elhelyezett gyermekek az élő bizonyítékai.

Ez a gyakorlat elfogadhatatlan, káros a gyermekekre, de a régió új társadalmaira nézve is.

Egyetlen gyermekotthon sem pótolhatja a családi környezetet, legyen az bármilyen emberséges vagy jól felszerelt is. A kutatások azt mutatják, hogy a családtól és a közösségtől való elszigeteltség visszaveti a gyermekek testi, szellemi, érzelmi fejlődését és szocializációját. Amikor a gyermekeket megfosztják a szülői gondoskodástól, egyúttal a társadalmat is megfosztják a gyermekekben rejlő lehetőségektől.

A szülői gondoskodástól megfosztott gyermekekről, 2000. október 22-24. között megrendezett, első regionális konferencia résztvevőiként együtt kívánunk működni annak érdekében, hogy jóvátegyük ezt a hibát. Kormányok, társadalmi nonprofit és szakmai szervezetek, nemzetközi szervezetek a tudomány képviselőiként új elveket és gondolkodásmódot, új típusú módszereket és együttműködést sürgettünk, hogy megerősítsük a családok gyermekgondozási, nevelési képességeit.

Azzal az etikai és gyakorlati kihívással kell szembenéznünk, hogy megadjuk azt a segítséget a családoknak, és különösen a nőknek, akik egyre nagyobb számban válnak családfővé, amellyel gyermekeiket elláthatják és felnevelhetik.

Abban a korszakban, amikor a gyermekek nem kaphatják meg a szükséges törődést a családjukban, családi és közösségi jellegű alternatívákat kell találni. A bentlakásos intézetben való elhelyezés csak legutolsó lehetőségként jöhet számításba.

A mérföldkövet jelentő konferencián kicseréltük a legfrissebb információkat, megvitattuk a régiót érintő eddigi tapasztalatainkat, ismertettük a legeredményesebb kísérleteket. Arra a következtetésre jutottunk, hogy bár akármelyik gyermek kerülhet olyan helyzetbe, hogy családjától elszakítják, a gyermekek bizonyos csoportjait jobban fenyegeti ez a veszély. Túl sok gyermek kerül ki a családból szegénység, fogyatékoság, valamely kisebbséghez való tartozás, vagy családon belüli problémák, többek között családon belüli erőszak miatt.

A családi gondoskodás nélkül nevelkedő gyermekek kritikus helyzetének megoldásához olyan politikára és programokra van szükség, amelyek ötvözik aszociális ellátásokat társadalmi és gazdasági lehetőségek biztosításával, a rászorultaknak nyújtott védelmet pedig az érdekeltek közreműködésével helyzetük javításában.

A régió összeg országa ratifikálta a Gyermek Jogairól szóló Egyezményt, s ezzel erkölcsi és jogi kötelezettséget vállaltak arra, hogy a gyermek- kivétel nélkül minden gyermek-mindenek felett álló érdeke szerint járnak el. Nem elegendő a Gyermek Jogairól szóló Egyezmény, valamint más emberi jogi egyezmények (ideértve a nemzetközi

örökbefogadásról szóló Hágai Egyezményt, a Fogyatékkal élő személyek esélyeinek kiegyenlítéséről szóló szabályokat és a Szabadságuktól megfosztott fiatalok védelmére vonatkozó szabályokat) alapelveit és standardjait beépíteni a hazai jogszabályokba és politikába, teljes végrehajtásukra van szükség. A megfelelő jogi keret megteremtése az első fontos lépés.

A jogszabályok, valamint végrehajtásuk és ennek ellenőrzése, önmagukban nem elegendők. Átfogó szociálpolitikai reformok kidolgozására és végrehajtására van sürgősen szükség. Olyan gazdaságpolitikára, amely lehetővé teszi az egyenlő növekedést, és olyan demokratikus légkörre, amely arra ösztönzi az állampolgárokat, hogy részt vegyenek a döntéshozatalban.

A budapesti konferencia résztvevői egyetértenek abban, hogy:

- a gyermekellátási rendszert a gyermekjogairól szóló ENSZ Egyezmény elveinek és rendelkezéseinek megfelelően kell átalakítani,

- a gyermekjogok védelmének középpontjába a családok támogatását kell állítani

- a kormányoknak központi szerepet kell vállalniuk egy olyan jogi keret és ösztönző társadalmi környezet kialakításában, amely a gyermekek jogainak betartását biztosítja. De az ellátások, a társadalmi és gazdasági lehetőségek biztosítása nem lehet többé az állam kizárólagos feladata, szükség van arra, hogy a magánszektort és a civil szervezeteket is bevonják ebbe.

- minden gyermek és család számára biztosítani kell a szociális alapellátást és a megfelelő életszínvonal! A veszélyeztetett családoknak és gyermekeknek kiegészítő támogatást kell kapniuk és biztosítani kell, hogy ők is beleszólhassanak a sorsukat érintő döntésekbe.

- a gyermekellátások területén meglévő nemzeti szakmai szabályok szükségessé teszik, hogy nagyobb szerepet kapjanak a helyi önkormányzatok a szociális ellátások tervezésében, koordinálásában és biztosításában. Jó minőségű ellátás nyújtásához arra van szükség, hogy az állami szervek a családok támogatás érdekében a civil szervezetekkel együtt és interszektorálisan lépjenek fel. A központi és a helyi költségvetésnek előnyben kell részesítenie a családközpontú és közösségi jellegű szociális ellátásokat. A bentlakásos intézetek családias, családbarát ellátássá való átalakításához családi jellegű, alternatív elhelyezési formák kialakítására van szükség. E folyamat során a meglévő bentlakásos intézeteket és ezek munkatársait el kell ismerni, és lehetővé kell tenni számukra, hogy az átalakítás résztvevőivé váljanak.

Minden gyermeknek, így a nem családban nevelkedő gyermekeknek is joga van a minőségi oktatáshoz. Minden lehetőséget meg kell adni arra, hogy a speciális szükségletekkel rendelkező gyermekek is bekerülhessenek a „normál” oktatásba. Át kell alakítani a családjukból kikerülő gyermekek állami ellátórendszerbe kerülésével és onnan való kikerülésével kapcsolatos pénzügyi szabályozókat, valamint az ellátások szakmai sztenderdjait.

Különböző eljárási szabályok kialakításával biztosítani kell a gyermekek jogát a döntésekben való részvételre, a panaszra és a fellebbezésre.

Olyan együttműködést kell kialakítani, amely biztosítja, hogy a rendőrség és az igazságszolgáltatás tiszteletben tartsa és népszerűsítse a gyermekek jogait.

Ezekre a komplex problémákra nincsenek kész és mindenhol használható megoldások. Minden egyes gyermek számára saját körülményeinek megfelelő megoldást kell találni.

A résztvevők elkötelezik magukat a fenti célok mellett és megnyernek másokat is e fontos feladatok támogatására. Nőtt a politikai hajlandóság is e célkitűzések végrehajtására. E nyilatkozattal a résztvevők hozzá kívánnak járulni ahhoz az elkövetkező évtizedre szóló

programhoz, melyet 2001 szeptemberében fogad majd el az ENSZ Közgyűlés gyermekügyekkel foglalkozó speciális ülészaka.

Azzal az elhatározással térünk vissza Budapestről hazánkba, hogy továbbra is együttműködünk egymással és más szakemberekkel gyermekeink védelme érdekében.